

Haja-asutusalueiden talousjätevesien käsittelyä koskevat muuttuneet säännökset

1 Johdanto

Ympäristönsuojelulain muutoksella (196/2011) lisättiin lakiin uusi 3 a luku "Talousjätevesien käsittely viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla". Ympäristönsuojelulain muutos tuli voimaan 9.3.2011.

Valtioneuvosto antoi asetuksen (209/2011) talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkoston ulkopuolisilla alueilla (uusi hajajätevesiasetus). Asetus tuli voimaan 15.3.2011.

Tässä muistiossa on lyhyesti kuvattu edellä mainittujen säädösmuutosten taustaa ja perusteita.

Muistio on tarkoitettu sekä kuntien rakennusvalvontaviranomaisille että ympäristönsuojeluviranomaisille kaikilta osiltaan, koska hajajätevesiasetuksen käytännön toimeenpano kunnissa edellyttää toimenpiteitä molemmilta mainituilta viranomaisilta sekä näiden tahojen tiivistä yhteistyötä.

2 Yleistä

2.1 Ympäristövaliokunnan mietinnön 18/2010 mukaiset keskeiset muutosehdotukset

"Valiokunnan keskeiset muutosehdotukset yhdistettynä hallituksen esityksen sisältämiin ehdotuksiin muodostavat seuraavan kokonaisuuden:

- 1. Perusvaatimustason kohtuullistaminen;*
- 2. Puhdistustasovaatimuksen säätäminen jätevesijärjestelmän suunnittelun ja rakentamisen lähtökohdaksi eikä valvontaperusteeksi;*
- 3. Kiinteistökohtaisen neuvonnan varmistaminen valtakunnallisesti;*
- 4. Poikkeuksen myöntämisen selventäminen sosiaalisin perustein kiinteistön haltijalle viideksi vuodeksi kerrallaan;*
- 5. Yli 68-vuotiaiden vakinaisesti asuttamien kiinteistöjen osalta ei edellytetä parantamistoimia, ellei kiinteistön jätevesijärjestelmää muutoin saneerata;*
- 6. Vaatimus avustusjärjestelmän parantamisesta pienituloisille kotitalouksille myönnettävien avustusten käyttömahdollisuuden lisäämiseksi jätevesijärjestelmien uusimiseksi;*
- 7. Siirtymäajan pidentäminen noin kahdella vuodella, vuoden 2016 alkuun saakka; ja*
- 8. Varmistuminen siitä, että kaivoveden pilaantuminen ja hygieniahaittojen syntyminen ehkäistään, herkillä alueilla vesiensuojelusta huolehditaan ja muutoin vesiensuojelun taso kokonaisuutena nousee pitkällä aikavälillä myös haja-asutusalueiden jätevesien osalta.*

Ympäristövaliokunta on päättänyt näihin muutosehdotuksiin kiinnittäen erityistä huomiota perustuslakivaliokunnan esittämään vaatimukseen varmistua vaatimusten asettamisesta sellaiselle tasolle, että ne on kohtuullisella investoinnilla ja toimivalla tekniikalla mahdollista toteuttaa täyteen. Säännöksillä selvennetään, että kiinteistöillä tulee olla sille soveltuva jäte-

vesien käsittelyjärjestelmä, jolla normaalikäytössä oletetaan saavutettavan lain vaatima puhdistustaso, eikä kyse lähtökohtaisesti ole puhdistustason saavuttamisen valvontaa koskevasta sääntelystä.”

2.2 Välittömiä vaikutuksia kunnan toimintaan

Ympäristönsuojelumääräysten muuttaminen vastaamaan uusia säädöksiä

Kumotun hajajätevesiasetuksen mukaisia lievemmän puhdistusvaatimuksen alueita koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset ovat yleensä rauenneet. Niitä ei siten voida soveltaa suoraan muuttamalla vanhojen ympäristönsuojelumääräyksien lievempien käsittelyvaatimusten alueet uuden hajajätevesiasetuksen mukaiseksi vähimmäisvaatimusten alueiksi. Vastavasti vanhan hajajätevesiasetuksen mukaisia yleisiä käsittelyvaatimuksia edellyttäviä alueita ei voida määrätä nykyisen asetuksen ankarammiksi poikkeusalueiksi.

Sen sijaan sellaiset yleiset ympäristönsuojelumääräykset, jotka on annettu pelkästään YSL 19 §:n nojalla viittaamatta kumottuun hajajätevesiasetukseen, ovat yleensä edelleenkin voimassa. Niidenkin tarkistamistarve on syytä erikseen selvittää.

Kunnan on syytä viipymättä tarkistaa ja tarvittavilta osin päivittää yleiset ympäristönsuojelumääräyksensä vastaamaan uusien hajajätevesisäännösten perusteita ja säädettyjä vaatimuksia. Erityisen tärkeää tämä on, mikäli määräykset ovat ristiriidassa uusien säädösten kanssa ja/tai on ympäristönsuojelullisia perusteita antaa ankarampia puhdistustasomääräyksiä pohja-vesialueille sekä ranta-alueille.

Näin laajassa ympäristönsuojelumääräysten tarkistamisessa noudatetaan samoja menettelyjä lausuntojen pyytämisessä ja vaikutusmahdollisuuksien varaamisessa sekä kuulemisen suhteen kuin uusien määräysten valmistelussa. (YSL 19 §, HallintoL 34, 41 ja 62 §)

Johtosääntötarkistus on tarpeen

Ympäristönsuojelulain 27 d § Talousjätevesien käsittelyvaatimuksista poikkeaminen 2 mom. mukaan:

”Kunnan toimivaltainen viranomainen myöntää hakemuksesta tässä pykälässä tarkoitetun poikkeuksen. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.”

Poikkeamisasian käsittely ei enää ole kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lakisääteinen tehtävä. Tämän vuoksi valtuuston on hyväksyttävä johtosäännössä määräys, mikä toimielin kunnassa toimii säädöksen mukaisena toimivaltaisena viranomaisena (KuntaL 14 ja 16 §). Tehtävä voidaan antaa johtosäännöllä esimerkiksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle sekä voidaan antaa samalla toimielimelle tehtävän edelleen delegointioikeus.

2.3 Tiedottaminen ja neuvonta

Muuttuneiden hajajätevesisäännösten osalta kuntien on edelleen tarvetta varautua jätevesihuoltoon koskevaan tiedotukseen ja yleiseen neuvontaan, josta on jo kunnissa olemassa hyviä kokemuksia.

Kunnan on myös tärkeää ohjata kuntalaisia hankkimaan tietoa myös neuvontapalveluja tarjoavilta ja käyttämään päteviä suunnittelijoita, jotka voivat räätälöidä kiinteistölle sopivan järjestelmän.

Kunnan rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaiset eivät voi lupa- ja valvontaviranomaisina esteellisyysyistä tehdä edellä tarkoitettua yksityiskohtaiselle tasolle menevää kiinteistökohtaista ohjausta.

Kuntien yleiseen neuvontatyöhön kuuluu lähinnä kunnan rakennusjärjestykseen ja ympäristönsuojelumääräyksiin perustuvista vaatimuksista sekä vesihuollon toiminta-alueiden määrittämisestä koskevista asioista tiedottaminen ja neuvonta. Tämä tukee myös osaltaan järjestöjen ja muiden tahojen kiinteistökohtaista neuvonta- ja suunnittelupalveluja.

Valtakunnallisen tiedotuksen, neuvonnan ja ohjauksen tavoitteena on muun muassa uudistaa mahdollisimman pian haja-asutuksen jätevesihuollon verkkosivut ja esitemateriaalit. Myös haja-asutusalueen jätevesihuoltoon liittyvä ympäristöhallinnon opas uudistetaan viivyttämättä. Ympäristöhallinto toteuttaa myös resurssiensa puitteissa eduskunnan asiasta hyväksymien

lausumien edellyttämiä toimia. Näitä ovat esimerkiksi avustusten saannin helpottaminen sekä kansalaisille suuntautuvan tiedotuksen ja neuvonnan toteuttaminen.

3 Ympäristönsuojelulain 3 a luvun ja uuden hajajätevesiasetuksen tarkoitus ja keskeinen sisältö

3.1 Asetuksen mukainen puhdistustaso on pääsääntö

Ympäristönsuojelulain 27 c §:n 2 momentin ja uuden hajajätevesiasetuksen 3 §:n mukainen vähimmäisvaatimus jätevesien puhdistustasosta on tarkoitettu pääsäännöksi, peruspuhdistusvaatimukseksi.

Poikkeuksena pääsäännöstä voidaan YSL 19 ja 27 c §:n 3 momentin ja uuden hajajätevesiasetuksen 4 §:n nojalla kunnan yleisillä ympäristönsuojelumääräyksillä tiukentaa vaatimuksia ja edellyttää asetuksen mukaista ankarampaa puhdistustasoa. Poikkeuksellisesti ankarampi puhdistustaso on asetuksen perustelumuition mukaisesti tarpeen esimerkiksi pilaantumiselle herkillä pohjavesialueilla tai sellaisilla ranta-alueilla, joilla vesienhoitosuunnitelmissa hajajätevesien aiheuttama kuormitus on arvioitu merkittäväksi vesien hyvän tilan saavuttamisen kannalta.

Tarvittaessa ankarammat ympäristönsuojelumääräykset voivat koskea myös muiden toimintojen asumisjätevesiin rinnastuvien jätevesien puhdistusvaatimuksia. Asetuksen perustelumuition mukaan tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi pienten kylien yhteiset jätevedenpuhdistamot sekä viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien oppilaitosten tai matkailualan taikka muun sellaisen elinkeinotoiminnan puhdistamot, joilla käsiteltävä jätevesi ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaa asumisessa syntyvää jätevettä. Käsiteltävien jätevesien määrä ja likainepitoisuus on tällaisilla puhdistamoilla tyypillisesti selvästi suurempi kuin tavallisella asuin-kiinteistöllä.

Edellä mainituilta toiminnoilta voidaan yksittäistapauksittain edellyttää poikkeuksellisesti ankarampaa puhdistustasoa, jos yleisissä ympäristönsuojelumääräyksissä ei ole tätä koskevia määräyksiä. Yksittäisissä tapauksissa voidaan erityisten syiden nojalla muidenkin kiinteistöjen jätevesijärjestelmiltä edellyttää poikkeuksellista ankarampaa puhdistusvaatimusta. Tämä tulee kysymykseen lähinnä koskien uusia jätevesijärjestelmiä silloin, kun ympäristönsuojelulain uuden 3 a luvun ja uuden hajajätevesiasetuksen voimaantulon johdosta valmisteilla olevilla kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä ei ole vielä määritelty niitä pilaantumiselle herkkiä pohjavesialueita tai ranta-alueita, joilla ankarampi puhdistusvaatimus on poikkeuksellisesti voimassa ja kysymyksessä oleva jätevesijärjestelmä mitä ilmeisimmin sijoittuu tällaiselle alueelle. Ankaramman puhdistustason vaatimus perustuu yksittäistapauksissa YSL 27 b §:ään ja 27 c §:n 1 momenttiin.

Ankaramman puhdistustason yksittäistapauksessa määrittämisessä ei voida suoraan soveltaa uuden hajajätevesiasetuksen 4 §:ää, mutta yhdenvertaisuussyistä ankarampi puhdistustaso on yleensä syytä määritellä sitä vastaavasti. Poikkeuksellisesti ankaramman puhdistustason edellyttäminen tulee erityisesti perustella kuvaamalla mm. sijainti ja sen taustatiedot sekä alueen herkkyyden perusteet.

Yksittäistapauksissa tapahtuva ankaramman puhdistusvaatimuksen edellyttäminen perustuu käytännössä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen rakennusvalvontaviranomaiselle antamaan lausuntoon, jossa on syytä yksiselitteisesti todeta, täyttääkö lupahakemuksen liitteenä oleva jätevesijärjestelmää koskeva suunnitelma ympäristönsuojelulain vaatimukset vai ei.

Käytännössä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi opastaa ja neuvoa herkille pohjavesialueille ja ranta-alueille rakentamista suunnittelevia ottamaan huomioon, että näillä alueilla saatetaan yksittäistapauksessa joutua edellyttämään suunnitelmaa, jossa lähtökohtana on ankarampi puhdistustaso.

Kunnassa on yleisesti syytä tiedottaa herkistä alueista jo niitä koskevien ympäristönsuojelumääräysten valmisteluvaiheessa.

4 Uusia ja vanhoja jätevesijärjestelmiä säännellään osittain eri tavoin

Hajajätevesiä koskevien säännösten soveltamisessa on syytä erityisesti pitää erillään asiat, jotka koskevat vanhoja jätevesijärjestelmiä ja asiat, jotka koskevat uusia jätevesijärjestelmiä.

Vanhoja jätevesijärjestelmiä voivat koskea YSL 27 d §:n mukainen käsittelyvaatimuksista poikkeaminen kunnan viranomaisen päätöksellä ja voimaantulosäännöksen mukainen automaattinen ikäpoikkeus.

Vanhojen jätevesijärjestelmien, joilla tarkoitetaan 1.1.2004 olemassa olleita, käyttökuntoisia jätevesijärjestelmiä, tulee 15.3.2016 mennessä täyttää hajajätevesiasetuksen 3 §:n vaatimukset.

Vanhat jätevesijärjestelmät voivat kuitenkin saada määrääjäksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan ympäristönsuojelulain 27 d §:n mukaisen poikkeuksen jätevesien käsittelyvaatimuksista (tullut alun perin voimaan 1.5.2005).

Ympäristönsuojelulain muutoksen (196/2011) voimaantulosäännöksen mukaan ns. automaattinen ikäpoikkeus koskee 9.3.2011 olemassa olleita käyttökuntoisia jätevesijärjestelmiä, joiden sijaintikiinteistöllä vakituisesti asuva yksi tai useampi kiinteistönhaltija on täyttänyt 68 vuotta 9.3.2011 mennessä.

Näitä poikkeamia ei voida soveltaa uudempiin jätevesijärjestelmiin. Kunnan viranomaisen päätöksellä hakemuksesta myönnettävää poikkeusta ei voida myöntää 1.5.2005 jälkeen rakennetuille jätevesijärjestelmille poikkeuksena sellainen uudempi jätevesijärjestelmä, josta on tehty päätös osana rakennuslupaa ennen 1.5.2005.

Automaattista ikäpoikkeusta ei sovelleta 9.3.2011 jälkeen rakennettaviin uusiin jätevesijärjestelmiin vaikka asianomaisen kiinteistön haltija olisikin täyttänyt 9.3.2011 mennessä 68 vuotta. Myöskään 9.3.2011 jälkeen 68 vuotta täyttävät eivät saa automaattista ikäpoikkeusta olemassa oleviin tai uusiin jätevesijärjestelmiin.

Todettakoon, että jos jätevesijärjestelmä näissä poikkeustapauksissa ei ole käyttökuntoinen, voidaan kuitenkin edellyttää käyttökuntoon saattamista. Jos opastus ja kehotukset eivät auta, on YSL 84 §:n määräysvaltuus tehosteineen käytettävissä.

Lisäksi on syytä todeta, että ympäristönsuojelulain uusi 3 a luku tai sen voimaantulosäännökset poikkeuksista eivät ole sovellettavissa vesihuoltolain (119/2001) 11 §:n (1488/2009) mukaisessa vesihuoltolaitoksen verkkoon liittämisvelvollisuudesta vapauttamista koskevassa asiassa. Vesihuoltolaissa on omat vapautusperusteensa, joita on sovellettava itsenäisesti. Luonnollisestikin vesihuoltolain 11 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua kohtuuttomuutta harkittaessa joudutaan kiinnittämään huomiota samanlaisiin asioihin kuin ympäristönsuojelulain 27 d §:n 2–3 kohdan nojalla, mutta asia on tutkittava itsenäisesti. Automaattinen ikäpoikkeama ei siis koske vesihuoltolain 11 §:n mukaisia asioita.

5 Kunnan ympäristönsuojelumääräykset ja jätevesien käsittelyvaatimukset

Kumotun hajajätevesiasetuksen mukaisia lievemmän puhdistusvaatimuksen alueita koskevat kunnan ympäristönsuojelumääräykset ovat yleensä rauenneet. Niitä ei siten voida soveltaa suoraan muuttamalla vanhojen ympäristönsuojelumääräyksien lievempien käsittelyvaatimusten alueet uuden hajajätevesiasetuksen mukaiseksi vähimmäisvaatimusten alueiksi. Vastavasti vanhan hajajätevesiasetuksen mukaisia yleisiä käsittelyvaatimuksia edellyttäviä alueita ei voida määrätä nykyisen asetuksen ankarammiksi poikkeusalueiksi.

Sen sijaan sellaiset yleiset ympäristönsuojelumääräykset, jotka on annettu pelkästään YSL 19 §:n nojalla viittaamatta kumottuun hajajätevesiasetukseen, ovat yleensä edelleenkin voimassa. Niidenkin tarkistamistarve on syytä erikseen selvittää.

Kunnan on syytä viipymättä tarkistaa ja tarvittavilta osin päivittää yleiset ympäristönsuojelumääräyksensä vastaamaan uusien hajajätevesisäännösten perusteita ja säädettyjä vaatimuksia. Erityisen tärkeää tämä on, mikäli määräykset ovat ristiriidassa uusien säädösten kanssa ja/tai on ympäristönsuojelullisia perusteita antaa ankarampia puhdistustasomääräyksiä pohja-vesialueille sekä ranta-alueille.

Ympäristövaliokunta on uuden YSL 3 a luvun käsittelyn yhteydessä todennut, että:

- *"valtioneuvosto voi säätää ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksissä asetetaan 2 momenttia ankarampia määräyksiä*
- *puhdistustaso voi olla ainoastaan ohjeellinen, koska kunnan ympäristönsuojelumääräysten antaminen on lähtökohtaisesti kunnan määräysvallassa*
- *ohjeellisesta tasosta säätäminen voi ohjata käytäntöä siihen suuntaan, että toisena pääosin käytettävänä vaatimustasona olisi nykyinen ankarampi taso*

- *tämä olisi omiaan yhdenmukaistamaan käytäntöä ja suojaamaan kansalaisten luottamusta hallinnon toimien johdonmukaisuuteen, mitä on pidettävä yleisesti tärkeänä tavoitteena”*

Kuten edellä on todettu, ankarampi puhdistustaso voi olla tarpeen esim. pilaantumiselle herkillä pohjavesialueilla ja sellaisilla ranta-alueilla, joilla vesienhoitosuunnitelmissa hajajätevesien aiheuttama kuormitus on arvioitu merkittäväksi vesien hyvän tilan saavuttamisen kannalta.

Tietoa alueiden määrittelemiseksi voidaan paikallistuntemuksen lisäksi saada mm. aikaisempien ympäristönsuojelumääräyksien perusteista, vesienhoitosuunnitelmista ja vesihuollon kehittämissuunnitelmasta.

Alueet on syytä määritellä karttaliittein eikä käyttää kiinteitä metrimääriä tai viitata muun lainsäädännön, kuten maankäyttö- ja rakennuslain ranta-käsitteisiin, jotka eivät sovellu tähän asiaan.

Tarvittaessa ankarammat ympäristönsuojelumääräykset voivat koskea myös muiden toimintojen asumisjätevesiin rinnastuvien jätevesien puhdistusvaatimuksia. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi pienten kylien yhteiset jätevedenpuhdistamot sekä viemäriverkoston ulkopuolella sijaitsevien oppilaitosten tai matkailualan taikka muun sellaisen elinkeinotoiminnan puhdistamot, joilla käsiteltävä jätevesi ominaisuuksiltaan ja koostumukseltaan vastaa asumisessa syntyvää jätevettä. Käsiteltävien jätevesien määrä ja lika-ainepitoisuus on tällaisilla puhdistamoilla tyypillisesti selvästi suurempi kuin tavallisella asuinkiinteistöllä.

Jos kunnassa on vanhat ympäristönsuojelumääräykset, joissa on kartalla eritelty vanhan asetuksen mukaiset ja lievennetyt alueet, tarkistamisen valmistelu voi tapahtua tältä pohjalta. Alueet saattavat olla helpostikin käännettävissä uuden lainsäädännön mukaisten määräysten perusteeksi. On kuitenkin syytä tarkastaa rajaukset ja selvittää, että ne ovat uusien säännösten mukaisia. Tässäkin tapauksessa on ennen määräysten viemistä valtuuston hyväksyttäväksi syytä käydä läpi ympäristönsuojelumääräysten valmisteluun liittyvät lakisääteiset menettelyt, jotka kuitenkin voitaneen tehdä nopeammalla aikataululla kuin kokonaan uusien valmistelu.

Uuden hajajätevesisääntelyn johdosta tapahtuvan ympäristönsuojelumääräysten tarkistamisen valmistelun on syytä olla kaikissa tapauksissa mahdollisimman avointa.

Ympäristönsuojelumääräysten antaminen perustuu ympäristönsuojelulain 19 §:ään.

Ennen ympäristönsuojelumääräysten antamista on asianomaiselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle varattava tilaisuus lausunnon antamiseen.

Lisäksi on tarpeen vaikuttamismahdollisuuden varaaminen hallintolain 41 §:n mukaisesti.

Vaikuttamismahdollisuuden varaamisessa voidaan käyttää lehti-ilmoituksia, kuuluttamista, lehtijuttuja ja tiedotustilaisuuksia tarpeen ja muutoksen laajuuden mukaan.

Tarve asianosaisten kuulemiseen on tulokinnanvarainen. Asianosaisten kuulemisesta on säädetty hallintolain 34 §:ssä, kuulemisesta ilmoittamisesta 36 §:ssä.

Hajajätevesisääntelyn johdosta tapahtuvien ympäristönsuojelumääräysten tarkistamisesta saattaa olla syytä valitusriskien minimoimiseksi kuulla asianosaisia yleistiedoksiannolla eli tiedottaa yleistiedoksiannolla hallintolain 62 §:n mukaisesti.

Yleistiedoksiannossa asiakirja pidetään määrätyn ajan vastaanottajan nähtävillä viranomaisessa. Tämä tarkoittaa sitä, että luonnos ympäristönsuojelumääräykseksi karttaliitteenä on nähtävillä kunnan virastossa.

Asiakirjan nähtäville asettamisesta on ilmoitettava virallisessa lehdessä ja sen lisäksi viranomaisen ilmoitustaululla tai sellaisessa sanomalehdessä, josta vastaanottajan voidaan otaksua parhaiten saavan tiedon. On huomattava, että säännöksessä tarkoitettu virallinen lehti on eri asia kuin kunnan ns. ilmoituslehdet (kts: www.virallinenlehti.fi).

Ilmoituksesta on käytävä ilmi, mitä asia koskee sekä maininta siitä, missä ja mihin ajankohtaan saakka asiakirja pidetään nähtävillä. Lisäksi ilmoituksesta tulisi näkyä keneltä saa kysyä lisää ja mihin osoitteeseen laittaa mielipiteensä asiassa, jotta ilmoittaminen täyttää kuulemisen edellytykset.

Ilmoituksessa on todettava, että tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä ilmoituksen julkaisemisesta virallisessa lehdessä. Lisäksi ilmoituksesta tulee näkyä, mihin mennessä mielipiteet tulee toimittaa, jotta ilmoittaminen täyttää kuulemisen edellytykset.

Päätös ympäristönsuojelumääräysten hyväksymisestä annetaan tiedoksi siten kuin kunnalliset ilmoitukset kunnassa julkaistaan. Päätös katsotaan annetun tiedoksi, kun kuulutus on asetettu yleisesti nähtäville. Samoin on kuulutettava ympäristönsuojelumääräysten voimaantulosta. Määräykset on lähetettävä tiedoksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

6 Haja-asutusalueiden talousjätevesisäännösten muutosten vaikutus kunnan rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisten toimintaan

6.1 Rakennusvalvontaviranomainen

Hajajätevesiasetuksen toimeenpanon edellytyksenä kunnissa on rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisten yhteistyö.

Niin uusien kuin olemassa olevienkin jätevesijärjestelmien rakentaminen siten, että ne vastaavat myös muuttuneiden hajajätevesisäännösten vaatimuksia, edellyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaista rakennus- tai toimenpidelupaa taikka rakentamista koskevaa ilmoitusta. Tällaisten lupa- tai ilmoitusasioiden käsittely ja ratkaisu sekä rakentamistoimenpiteiden valvonta suoritetaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti ja kuuluu kunnan rakennusvalvontaviranomaisen tehtäviin.

Kunnat ovat voineet määrätä vuodesta 2005 lähtien maankäyttö- ja rakennusasetuksen 62 §:n ja 63 §:n perusteella rakennusjärjestyksessään kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän luvanvaraisuudesta, vapauttamisesta luvanvaraisuudesta kunnan alueella tai osassa kunnan aluetta tai määrätä ilmoitusmenettelyn soveltamisesta kunnan alueella tai osassa kunnan aluetta.

Myös ilmoitusmenettelyä sovellettaessa rakennushankkeeseen ryhtyvän on noudatettava ympäristönsuojelulain ja hajajätevesiasetuksen jätevesijärjestelmän suunnitelmaa, rakennustyön tarkastamista ja sen ylläpitoa koskevia säännöksiä.

Rakennuslupien käsittelyssä tulee jatkossakin olemaan erityisen haastavaa löytää yleisellä tasolla tulkinta siitä, millainen jätevesijärjestelmä täyttää asetuksen vaatimukset. Rakennushankkeeseen ryhtyvä ja hänen käyttämänsä suunnittelijat ovat kuitenkin ensisijaisessa vastuussa valitun järjestelmän toimivuudesta.

Rakennusvalvontaviranomaisen tulee edellyttää rakentamista koskevien säännösten mukaisesti, että rakennushankkeeseen ryhtyvä käyttää asiantuntevaa suunnittelijaa. Pätevä suunnittelija arvioi, minkälaisella jätevesijärjestelmällä kyseisellä rakennuspaikalla saavutetaan asetuksessa edellytetyt puhdistusvaatimukset sekä laatii tai hankkii asetuksen vaatimukset täyttävän suunnitelman edellyttämät selvitykset kuten muun muassa maaperätutkimukset ja pohjavesiselvitykset. Vastaavasti jätevesijärjestelmän sijaintipaikan valinnassa, suunnittelussa sekä käyttö- ja huolto-ohjeen laadinnassa tulee käyttää asiantuntevaa suunnittelijaa.

Uuden hajajätevesiasetuksen 6 §:n mukaan jätevesijärjestelmän rakentamista koskeva suunnitelma on liitettävä tarvittavaan maankäyttö- ja rakennuslain nojalla tehtävään rakennus- tai toimenpidelupahakemukseen taikka rakentamista koskevaan ilmoitukseen.

Rakennustyön aloituskokous on tilaisuus rakennusvalvonnalle varmistua, että työkohteessa on asianmukainen jätevesijärjestelmän suunnitelma ja että työnjohdolla on riittävä asiantuntemus toteuttaa myös jätevesijärjestelmän rakennustyöt. Tarkemmat säännökset löytyvät maankäyttö- ja rakennuslaista ja -asetuksesta sekä Suomen rakentamismääräyskokoelman osasta A1 Rakennustyön valvonta ja osasta A2 Rakennuksen suunnittelijat ja suunnitelmat.

6.2 Ympäristönsuojeluviranomainen

Kunnan ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisten tulee ensi tilassa selvittää aiheuttavatko uudistuneet hajajätevesisäännökset muutoksia yhteistyötapoihin ja -periaatteisiin.

Ympäristönsuojeluviranomainen toimii rakennusvalvontaviranomaisen asiantuntija-apuna arvioitaessa, täyttääkö lupahakemukseen liitetty jätevesijärjestelmän suunnitelma hajajätevesiasetuksen vaatimukset. Käytännön tavoitteena tulee olla mahdollisimman joustavat yhteistyötavat, joilla ei tarpeettomasti pitkitetä rakennuslupien käsittelyaikoja. Tämä edellyttää

mahdollisimman toimivaa ja tehokasta viranhaltijayhteistyötä sekä tarpeettomien viranomais-
ten välisten kirjallisten lausuntojen minimointia.

Jätevesijärjestelmän rakentamisen valvonnassa voi ympäristönsuojeluviranomaisen alainen vi-
ranhaltija antaa asiantuntija-apua rakennusvalvontaviranomaiselle. Jos ympäristönsuojeluvir-
ranhaltijalle annetaan tehtäväksi valvoa ja tarkastaa jätevesijärjestelmän rakentaminen ra-
kennuskohteessa, tulee sitä koskeva valtuutus antaa johtosäännöllä siten kuin maankäyttö- ja
rakennusasetuksen 4 §:n 2 momentissa säädetään. Rakennustyötä koskevassa viranomais-
valvonnassa noudatetaan maankäyttö- ja rakennuslain säännöksiä, ei ympäristönsuojelulain
säännöksiä.

Tilanteissa, joissa jätevesijärjestelmästä ei ole etukäteen riittävästi luotettavaa tietoa, jotta
voidaan arvioida, täyttääkö järjestelmä jätevesien käsittelylle asetetut vaatimukset, voi olla
tarpeen antaa rakennusluvassa asian selvittämistä koskevia määräyksiä. Tällaisia tilanteita
varten on ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisten perusteltua etukäteen sopia
rakennusluvassa määrättävistä selvitystoimenpiteistä. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esi-
merkiksi tulevan ja lähtevän jäteveden laadun seuranta erikseen hyväksyttävällä tavalla.

Myös uudistuneiden hajajätevesisäännösten toimeenpanemiseksi on tarpeen selvittää alueet,
joilla puutteellisesti käsitellyt jätevedet aiheuttavat ympäristön pilaantumisriskiä.

Pilaantumisriskin perusteella alueet voidaan luokitella valvonnan kannalta kiireellisyysjärjes-
tykseen, jonka mukaan priorisoida viranomaisen toimenpiteitä sekä mahdollisia neuvontapal-
veluja alueen kiinteistöille. Tällainen selvitys olisi perusteltua tehdä yhteistyössä kunnan vesi-
huollon kehittämissuunnitelman kanssa.

7 Yhteenveto

Uudistuneet hajajätevesisäännökset antavat talousjätevesien kiinteistökohtaisille käsittelyjär-
jestelmille selkeät kohtuulliset puhdistusnormit, jotka ovat ensisijaisesti tarkoitettu jätevesien
käsittelyjärjestelmien suunnittelijoille ja laitevalmistajille.

Vastuu siitä, että kiinteistön jätevesijärjestelmä on suunniteltu, rakennettu, käytetty ja huol-
lettu siten, että se täyttää säädetyt puhdistusvaatimukset, on kiinteistön omistajalla ja halti-
jalla.

Rakennusvalvontaviranomaisen tehtävänä on normaalissa rakentamisen lupamenettelyssä ja
rakennustyön aikaisessa valvonnassa huolehtia, että asetuksen edellyttämät suunnitelmat
ovat lupahakemuksen mukana ja että asetuksen vaatimusten mukaiset käyttö- ja huolto-
ohjeet ovat kiinteistöllä ennen rakennuksen käyttöönottoon hyväksymistä.

Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävänä on yleisesti valvoa, että asetuksessa edellytetyt
vaatimuksia noudatetaan kiinteistöillä ja tarvittaessa puuttua laiminlyönteihin ympäristönsuo-
jelulain mukaisin valvontakeinoin.

Hajajätevesiasetuksen toimeenpano paikallistasolla edellyttää kunnilta aktiivista tiedottamista
asukkailleen, jätevesikuormitukselle herkkien alueiden kartoittamista ja niitä koskevien toi-
menpiteiden priorisointia sekä tehokasta ja toimivaa viranomaisyhteistyötä.

Kunnan rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaiset eivät voi lupa- ja valvontaviran-
omaisina esteellisyysyistä tehdä yksityiskohtaiselle tasolle menevää kiinteistökohtaista ohja-
usta.

Lisätietoja muuttuneista säännöksistä ja niiden soveltamisesta löytyy:

Kuntaliiton hajajätevesisivuilta
Ympäristöministeriön hajajätevesisivuilta

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta (106/2011)
Hallituksen esitys 179/2010
Ympäristövaliokunnan mietintö 18/2010
Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen
ulkopuolisilla alueilla (209/2011)
Asetuksen perustelumuistio 9.3.2011